

Бринцев Олексій Васильович

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, суддя Господарського суду Харківської області

Тетерятник Богдан Сергійович

слідчий Другого слідчого відділу Слідчого управління Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Мелітополі

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ДІДЖИТАЛІЗОВАНИХ ТА ВІРТУАЛІЗОВАНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Наукова доповідь присвячена дослідженню змісту та особливостей юридичного змісту діджиталізованих господарських правовідносин, комерційної таємниці, та їх порівнянню з віртуалізованими господарськими відносинами.

Ключові слова: діджиталізація, діджиталізовані господарські відносини, віртуалізовані господарські правовідносини, електронна форма господарського обороту.

Bryntsev Olexiy

PhD in Law, Associate Professor, Senior Researcher in Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine, Judge of the Commercial Court of Kharkiv Region

Teteryatnyk Bohdan

Investigator of the Second Investigative Division of the Investigative Department of the Territorial Department of the State Bureau of Investigation, located in Melitopol

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CONTENT OF DIGITALIZED AND VIRTUALIZED ECONOMIC RELATIONS

The scientific report is devoted to the study of the content and features of the legal content of digitalized economic relations, trade secrets, and their comparison with virtualized economic relations.

Keywords: digitalization, digitalized economic relations, virtualized economic legal relations, electronic form of economic turnover.

При визначенні змісту діджиталізованих господарських правовідносин необхідно виходити з того, що в цьому разі йдеться про реалізацію вже традиційних для правової системи суспільних відносин у новому середовищі — цифровому. Вплив новітнього середовища виявляється насамперед на матеріальному змісті цих відносин, наслідком чого є становлення та стрімкий сучасний розвиток електронної форми господарських правовідносин. Що ж до юридичного змісту таких відносин, то він фактично залишається незмінним, тожним юридичному змісту аналогічних правовідносин, що мають місце поза межами цифрового простору.

Специфіка сфери господарювання та особлива важливість окремої інформації для провадження господарської діяльності мали наслідком становлення та виокремлення в самостійний правовий інститут ще одного виду інформації, що розглядається сьогодні як різновид конфіденційної, — комерційної таємниці. Згідно з ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року № 436-IV відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону [1]. Аналіз законодавства, зокрема положень Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року № 435-IV [2], дає підстави стверджувати, що наразі пов'язані з комерційною таємницею відносини регулюються не лише законодавством про інформацію, але також і нормами права інтелектуальної власності, в рамках якого комерційна таємниця розглядається як об'єкт права інтелектуальної власності. Так, наприклад, до майнових прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю нале-

жать: 1) право на використання комерційної таємниці; 2) виключне право дозволяти використання комерційної таємниці; 3) виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Таким чином, юридичний зміст віртуалізованих господарських відносин об'єктом яких є інформація, відмінна від інформації у формі товару або послуги, визначається положеннями чинного законодавства про інформацію, яким встановлюються особливості режиму доступу до тієї або іншої інформації, її зберігання, розповсюдження тощо. Поруч із тим, у окремих випадках до зазначених відносин можуть також застосовуватися норми права інтелектуальної власності.

Дещо подібними до правовідносин, пов'язаних із комерційною таємницею, за своїм юридичним змістом видаються нам віртуалізовані господарські правовідносини, об'єктом яких є інформація у формі інформаційного продукту. Головна відмінність між ними полягає, на наше переконання, в тому, що якщо у випадку з комерційною таємницею виключне право дозволяти її використання третім особам не завжди є кінцевою метою для суб'єкта господарювання-володільця такої інформації, то для інформаційного продукту наявність такої мети є вирішальною. Інакше кажучи, комерціалізація інформаційного продукту є, на відміну від комерційної таємниці, обов'язковим етапом його життєвого циклу в сфері господарювання. У зв'язку з цим перелік суб'єктивних прав та обов'язків суб'єктів відповідних правовідносин має виходити, на нашу думку, із загального переліку майнових та особистих немайнових прав інтелектуальної власності та загальних положень про договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Як свідчить сучасний досвід, досить поширеними на практиці є ситуації, коли для характеристики тих або інших проявів віртуалізованих правовідносин у реальному позацифровому середовищі використовується вже традиційний юридичний категоріально-понятійний апарат. Разом із тим при наближеному їх розгляді очевидним стає той факт, що в більшості випадків такі відносини не мають нічого спільного з використаними правовими поняттями та юридичними конструкціями. При цьому ретельний аналіз саме юридичного зміс-

ту зазначених відносин прояснює фактичний стан справ та дозволяє впорядкувати їх у відповідності до положень чинного законодавства. Так, наприклад, доволі резонансною стала новина про те, що білоруські міліціонери «розшукали та повернули власникові віртуальний танк, який було в нього викрадено» [3]. Не менш гучно пролунала інформація про першу в світі «електронну трансатлантичну угоду з купівлі нерухомості за криптовалюту», що була здійснена саме в Україні. Однак дослідження юридичного змісту фактичних правовідносин, що мали місце в обох цих випадках, свідчить, що насправді за чинним законодавством не було й не могло бути ані «викрадення віртуального танка, його розшуку та повернення власникові», ані «власне купівлі нерухомості за криптовалюту».

Нарешті, досліджуючи юридичний зміст віртуалізованих господарських правовідносин, не можливо оминати увагою проблему змісту подібних правовідносин у рамках надання віртуальних послуг. На жаль, за чинним законодавством питання правового регулювання віртуальних послуг як особливого різновиду правовідносин не знайшло свого відображення. Більшість законодавчих ініціатив сьогодні спрямовані на врегулювання або електронної форми надання послуг у цілому, або ж окремих їх різновидів. При цьому специфіка саме віртуальних послуг часто взагалі не враховується. За цих умов пов'язані з ними проблеми на практиці вирішуються з використанням загальних положень зобов'язального права про послуги та заснованого на принципах самоорганізації саморегулювання, насамперед із використанням договірних засобів.

Зазначимо, що практика саморегулювання (договірного, корпоративного або ж інституційного) електронної форми господарського обороту в цілому набула широкого поширення. За відсутності, часом, іншого правового забезпечення новітніх правовідносин саморегулювання було чи не єдиним засобом визначення їх змісту, його правового впорядкування.

У частині дослідження змісту віртуалізованих господарських правовідносин слід зазначити, що специфіка його проявляється як на рівні матеріального, так і передусім юридичного змісту. Особливості матеріального змісту визначаються тут тим, що в умовах віртуалізації господарських відносин зв'язок між новим цифровим та

традиційним фізичним середовищем втрачає своє принципове значення, що ще зберігається в рамках процесу діджиталізації: цифрове середовище все більше проявляє себе як транскордонне, в той час як все меншим стає вплив якого б то не було місцевого суверенітету.

Таким чином, юридичний зміст віртуалізованих господарських правовідносин як сукупність суб'єктивних прав і юридичних обов'язків їх учасників обумовлюється специфікою природи об'єктів таких відносин. На відміну від діджиталізованих господарських правовідносин, юридичний зміст яких визначається нормами конкретних традиційних правових інститутів, у випадку з віртуалізованими господарськими правовідносинами визначення юридичного змісту останніх потребує комплексного звернення до чинного законодавства про інформацію, положень права інтелектуальної власності, норм зобов'язального, речового, договірнього тощо права. Однак навіть за такого комплексного підходу подолання окремих проблемних аспектів не видається можливим. Зазначене свідчить про необхідність запровадження нових дієвих правових механізмів, яким повинні передувати ґрунтовні теоретичні дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Білоруська міліція знайшла вкрадений віртуальний танк. URL: <https://ua.korrespondent.net/business/web/1556068-biloruska-miliciya-znajshla-vkradenij-virtualnij-tank>

REFERENCES

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
2. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
3. Biloruska militsiia znaishla vkradenyi virtualnyi tank. URL: <https://ua.korrespondent.net/business/web/1556068-biloruska-miliciya-znajshla-vkradenij-virtualnij-tank> [in Ukrainian].